

# จีนกับสถานการณ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน

ดร. จุลชีพ ชินวรรณ \*

สถานการณ์โลกในปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศทั้งหลายไม่ว่าประเทศเล็กหรือประเทศใหญ่ต่างได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมากบ้างน้อยบ้าง สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่มีบทบาททางด้านการเมืองระหว่างประเทศทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ผู้นำของจีนตระหนักดีถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพังทลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกในปลายปี ค.ศ. 1989 การรวมเยอรมันตะวันออกเข้ากับเยอรมันตะวันตกในปี ค.ศ. 1990 และการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปลายปี ค.ศ. 1991 ยิ่งไปกว่านั้นจีนเองก็ประสบกับปัญหาภายใน นั่นคือการเรียกร้องของนักศึกษาปัญญาชนให้มีการปฏิรูปทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย แต่รัฐบาลจีนใช้ความรุนแรงและกำลังทหารเข้าล้อมปราบจนเกิดเป็น “ความวิปโยคที่จัตุรัสเทียนอันเหมินและในนครปักกิ่ง” เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1989

จีนได้ดำเนินการอย่างไรเพื่อแก้ไข “ภาพพจน์” ในการละเมิดสิทธิมนุษยชน อีกทั้งมีปฏิริยาอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกคอมมิวนิสต์ บทความนี้จะวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของจีนในทศวรรษที่ 1990 โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกจะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงระหว่างประเทศเกิดขึ้น และส่วนที่สองจะวิเคราะห์ท่าทีและนโยบายต่างประเทศของจีนต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

## ยุคหลังสงครามเย็น

### สถานการณ์ระหว่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ ในเวทีระหว่างประเทศช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 มีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างประเทศมหาอำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต

และสาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือกันหรือขัดแย้งกัน ได้ส่งผลกระทบต่อเมืองโลก นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตได้กลายเป็นคู่แข่งทางด้านอุดมการณ์และด้านผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ อีกทั้งพยายามแข่งขันการขยายอิทธิพลไปยังภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งยุโรปและเอเชีย ทำให้เกิดความตึงเครียดและความขัดแย้งตลอดยุคสงครามเย็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษที่ 1950 และ 1960 แม้ว่าจะมีการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างมหาอำนาจในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 แต่ความหวาดระแวงและความไว้วางใจกันก็ไม่ได้ลดลง ในขณะเดียวกันสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตก็ขัดแย้งกันมากขึ้น และแข่งขันกันขยายอิทธิพลในเอเชียอาคเนย์

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในความสัมพันธ์สามเส้าเกิดขึ้นเมื่อนายกอร์บาชอฟขึ้นเป็นผู้นำสหภาพโซเวียต ในปี ค.ศ. 1985 กอร์บาชอฟตระหนักดีถึงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่โซเวียตกำลังเผชิญอยู่ จึงพยายามปฏิรูปทางเศรษฐกิจโดยใช้นโยบาย “เปเรสตรอยก้า” และปฏิรูปทางการเมืองตามนโยบาย “กลาสนอสต์” นอกจากนั้น กอร์บาชอฟยังพยายามดำเนินนโยบายประนีประนอมกับสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อยุติความตึงเครียด อีกทั้งยังต้องการเจรจาประชุมสุดยอดมากกว่าการเผชิญหน้าทางทหาร ซึ่งนำไปสู่การประชุมสุดยอดหลายครั้งระหว่างประธานาธิบดีบุช และนายกอร์บาชอฟ ในช่วง ค.ศ. 1989 ถึง 1991 การถ้อยทีถ้อยอาศัยกันนี้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตอบอุ่นขึ้น และลดความตึงเครียด ตลอดจนมีการร่วมมือกันมากขึ้น

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ฟื้นฟูดขึ้นเป็นลำดับ ภายหลังจากที่สหภาพโซเวียตยอมรับเงื่อนไขของจีน คือ สหภาพโซเวียตยอมถอนทหารที่ประจำที่พรมแดนจีน-โซเวียต

ออกไป และยอมถอนทหารออกจากอาฟกานิสถาน อีกทั้งยังกดดันให้เวียดนามถอนทหารจากการยึดครองกัมพูชา ดังนั้นการประชุมสุดยอดที่ปักกิ่งระหว่างนายเติ้ง เสี่ยวผิง ของจีน และนายกอร์บาชอฟ จากสหภาพโซเวียตในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1988 ย้ำให้เห็นถึงการฟื้นฟูความสัมพันธ์กับคู่สภาพเดิมระหว่างมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ทั้งสอง<sup>1</sup> การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์สามเส้าของมหาอำนาจ ส่งผลให้บรรยากาศการเมืองในเอเชียผ่อนคลายความตึงเครียดลงด้วย

2. การพังทลายของระบบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก ในระหว่างช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ค.ศ. 1989 เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่เคยมีใครคาดฝันว่าจะเกิดขึ้นได้รวดเร็วเช่นนั้น ประชาชนในหลาย ๆ ประเทศในยุโรปตะวันออกได้พากันเดินขบวนประท้วงการปกครองของระบบคอมมิวนิสต์ และเรียกร้องการปฏิรูปทางการเมือง รวมทั้งปฏิเสธการนำและอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์ ในที่สุดพรรคคอมมิวนิสต์ต่าง ๆ ในยุโรปตะวันออกก็ไม่สามารถรักษาผูกขาดอำนาจทางการเมืองได้อีกต่อไป อีกทั้งไม่ได้รับการสนับสนุนด้วยกำลังทหารของสหภาพโซเวียตดังในอดีต<sup>2</sup>

กลุ่มการเมืองอื่น ๆ ได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ เช่น กลุ่มโซลิดาร์ตีในโปแลนด์ เป็นต้น ในปี ค.ศ. 1990 และต่อมานายเลกวาเลนชา ผู้นำของโซลิดาร์ตีก็ได้รับเลือกเป็นประธานาธิบดีของโปแลนด์ ส่วนในยังการิพรรคคอมมิวนิสต์ในยังการิได้ประกาศล้มเลิกพรรคและเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคสังคมนิยม ส่วนการเปลี่ยนแปลงในโรมาเนียค่อนข้างรุนแรง มีการจับกุมและประหารชีวิตนายเซาเซสกุ ผู้นำคอมมิวนิสต์โรมาเนียและภรรยา

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อโฉมหน้าทางการเมืองในยุโรป การเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มกติกาสัญญาวอร์ซอในยุโรปตะวันออก กับกลุ่มพันธมิตรนาโต้ในยุโรปตะวันตกแทบจะหมดความหมาย “สงคราม

เย็น” ระหว่างประเทศที่มีอุดมการณ์แตกต่างกันในยุโรป  
จะล้าสมัย ยุโรปกำลังอยู่ในความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ  
ในประวัติศาสตร์

3. การรวมเยอรมนีตะวันออกกับเยอรมนีตะวันตกเข้าเป็นประเทศเดียว สภาวะสงครามเย็นในทศวรรษที่ 1950 ทำให้เยอรมนีตะวันออกและเยอรมนีตะวันตกต้องเผชิญกันตลอด 30 กว่าปีที่ผ่านมา ประชาชนในเยอรมนีตะวันออกพยายามหลบหนีข้าม “กำแพงเบอร์ลิน” มาสู่สันติภาพและอิสรภาพในเยอรมนีตะวันตก หลายคนก็หนีสำเร็จ แต่ อีกไม่น้อยก็ถูกยิงเสียชีวิต ต่อมาในเดือนตุลาคม 1989 ชาวเยอรมนีตะวันออกนับแสนคนได้ชุมนุมประท้วงพรรคคอมมิวนิสต์ในเมืองต่าง ๆ ในที่สุดเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ได้ลาออก และรัฐบาลเยอรมนีตะวันออกได้ลาออกในเดือนพฤศจิกายนเพื่อเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ “กำแพงเบอร์ลิน” สัญลักษณ์ของความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์และสงครามเย็นได้ถูกประชาชนทำลายลง

นายกรัฐมนตรีของเยอรมนีตะวันตก นายเฮลมุท โคห์ล ได้เดินทางไปพบกับผู้นำเยอรมนีตะวันออกเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการรวมเยอรมนีทั้งสองให้เป็นประเทศเดียวกัน ต่อมาผู้นำของเยอรมนีทั้งสองได้ลงนามในสนธิสัญญารวมชาติในวันที่ 31 สิงหาคม 1990 เยอรมนีตะวันออกและเยอรมนีตะวันตกได้รวมเป็นประเทศเดียวกันอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 3 ตุลาคม และในวันที่ 2 ธันวาคม 1990 ได้มีการเลือกตั้งทั่วไปทั้งประเทศ<sup>3</sup> พรรคของนายเฮลมุท โคห์ล และพรรคพันธมิตรได้รับคะแนนเสียงข้างมาก จึงสามารถจัดตั้งรัฐบาลรวมชาติเยอรมนี และโคห์ลได้เป็นนายกรัฐมนตรีของเยอรมนีทั้งประเทศเป็นครั้งแรก การรวมเยอรมนีตะวันตกและเยอรมนีตะวันออกเป็นประเทศเดียวกัน เป็นเรื่องชี้ที่เด่นชัดว่าสงครามเย็นจะยุติแล้วในยุโรป แต่เยอรมนี (ที่รวมเป็นประเทศเดียวกัน) ก็กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม<sup>4</sup>

4. การล่มสลายของสหภาพโซเวียต ความพยายามของประธานาธิบดีกอร์บาชอฟ ในการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการเมือง ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มผู้นำของสหภาพโซเวียต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำหัวเก่าในพรรคคอมมิวนิสต์ตลอดจนผู้นำระดับสูงบางคนในกองทัพและในหน่วยสืบราชการลับซึ่งไม่พอใจนโยบายต่างประเทศของกอร์บาชอฟที่ประนีประนอมกับฝ่ายตะวันตก ตลอดจนการยอมปล่อยให้ประเทศในยุโรปตะวันออก “เป็นอิสระ” จากอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ในขณะเดียวกันนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจก็ดูจะไม่มีผลคืบหน้า และนโยบายปฏิรูปทางการเมืองก็ดูจะลดทอนอำนาจและอิทธิพลของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตลงไปเรื่อย ๆ อีกทั้งสาธารณรัฐหลาย ๆ แห่งของสหภาพโซเวียตก็พยายามแยกตัวเป็นอิสระ

ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1991 กอร์บาชอฟถูกผู้นำหัวเก่าเหล่านี้ยึดอำนาจ และถูกกักบริเวณในบ้านพักที่ไครเมีย แต่นายบอริส เยลต์ซิน ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐรัสเซีย ซึ่งมีพื้นที่มากที่สุดและมีประชากรมากที่สุด ได้ออกมาปลุกระดมมวลชนต่อต้านการยึดอำนาจ และเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวนายกอร์บาชอฟ ความแตกแยกในกลุ่มผู้ยึดอำนาจและแรงกดดันทั้งภายในและภายนอกทำให้การยึดอำนาจล้มเหลว<sup>5</sup> และนายกอร์บาชอฟก็กลับเป็นอิสระ แต่อำนาจและบารมีของกอร์บาชอฟก็ลดลงและถูกถ่ายโอนมาที่ประธานาธิบดีเยลต์ซิน ในที่สุดกอร์บาชอฟก็ถูกโคตมเดียวและจำต้องลาออกจากประธานาธิบดีของรัฐบาลกลางสหภาพโซเวียตในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1991 พร้อม ๆ กับการล่มสลายของสหภาพโซเวียต เพราะสาธารณรัฐ 3 แห่ง แถบทะเลบอลติก คือ ลิทัวเนีย ลัตเวีย เอสโตเนีย ได้เป็นอิสระ ส่วนสาธารณรัฐอื่นๆ อีก 12 สาธารณรัฐ คือ รัสเซีย (ประชากร 150 ล้านคน) ยูเครน (52 ล้านคน) อุซเบกิสถาน (20 ล้านคน) คาซัคสถาน (17 ล้านคน) เบลารุสเซีย (10 ล้านคน) อาเซอร์ไบจาน (7 ล้านคน) จอร์เจีย (5.5

ล้านคน) ทาจิกสถาน (5 ล้านคน) มอลตาเวีย (4.5 ล้านคน) เกออร์กียเซีย (4 ล้านคน) เดอร์กเมนีสถาน (3.5 ล้านคน) และอาร์มีเนีย (3.3 ล้านคน) ได้รวมกันเป็น “ประชาคมรัฐอิสระ” (*Common-wealth of Independent States*) แต่ก็ไม่สามารถแสดงบทบาททางต่างประเทศได้มากนัก เพราะกำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเชื้อชาติต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ระหว่างประเทศดังกล่าว ส่งผลให้การปกครองในระบบคอมมิวนิสต์ล่มสลายลง เหลือประเทศที่ยังคงยืนยันที่จะปกครองแบบคอมมิวนิสต์ หรือ “เผด็จการชนชั้นกรรมาชีพ” ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ มีอำนาจสูงสุดเพียง 4 ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน เวียดนาม เกาหลีเหนือ และคิวบา ผู้นำเข้าของจีนได้พยายามปรับทำที่ด้านต่างประเทศเพื่อลดและ “ควบคุมความเสียหาย” (*damage control*) อีกทั้งก็พยายามกระชับความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายในเอเชีย แอฟริกา เพราะการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และความโดดเด่นของสหรัฐอเมริกาหลังชัยชนะในสงครามอ่าวเปอร์เซีย ทำให้จีนไม่อาจใช้ยุทธศาสตร์การทูตแบบเดิม คือ ถ่วงดุลระหว่างมหาอำนาจทั้งสองได้อีกต่อไป

### นโยบายต่างประเทศของจีนในทศวรรษที่ 1990 : “ควบคุมความเสียหาย”

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนในทศวรรษที่ 1990 ก็เผชิญกับปัญหาหลายประการ ทั้งภายในและภายนอก สถานภาพของจีนเองก็ได้แข็งแกร่งขึ้น ทั้งนี้เพราะปัญหาภายในก็คือ เหตุการณ์วิโยคที่เทียนอันเหมิน เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1989 ซึ่งรัฐบาลจีนใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามนักศึกษาปัญญาชนและประชาชนที่เรียกร้องการปฏิรูปทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก<sup>6</sup> จีนถูกประณามจากประเทศตะวันตกหลายประเทศ สห

รัฐอเมริกาได้ประกาศระงับการติดต่อระดับสูงและระงับการขายอาวุธให้จีน เพื่อแสดงความไม่พอใจต่อการกระทำของจีน

เหตุการณ์เทียนอันเหมิน ส่งผลกระทบต่อภาพพจน์และเศรษฐกิจของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้จากการท่องเที่ยวลดลงเป็นจำนวนมาก ในปี ค.ศ. 1989 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยือนจีนไม่ถึง 2 ล้านคน ลดลงจากปี 1988 ซึ่งมีถึง 2.8 ล้านคน เนื่องจากไม่พอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังหวั่นเกรงความปลอดภัยและไม่มั่นใจในสถานการณ์ การลงทุนจากต่างชาติก็ลดลงจาก 2.3 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน 6 เดือนแรกของปี 1989 เหลือเพียง 899,000 เหรียญสหรัฐฯ ใน 6 เดือนแรกของปี ค.ศ. 1990 ญี่ปุ่นได้สั่งระงับการให้เงินกู้เป็นมูลค่า 6.25 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ที่เคยสัญญาจะช่วยเหลือแผนพัฒนา 5 ปี ฉบับที่ 8 (ค.ศ. 1991-1995) ทำให้จีนไม่สามารถดำเนินการตามแผนพัฒนาได้

แม้ว่าจีนจะยังคงแสดงท่าทีที่แข็งกร้าวว่าเป็นเรื่องภายในของจีน ที่ต่างชาติไม่ควรยุ่งเกี่ยว แต่จีนก็พยายามปรับภาพพจน์และดำเนินงานนโยบายต่างประเทศที่ระมัดระวังเพื่อมิให้ความเสียหายขยายตัวออกไป จีนได้ยกเลิกการประกาศกฎอัยการศึกเมื่อวันที่ 10 มกราคม 1990 และได้ปล่อยตัวผู้ต้องหาหลายร้อยคนที่ถูกจับเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เทียนอันเหมิน และต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1990 ได้อนุญาตให้ นายฟางลี่จื่อ ปัญญาชนคนสำคัญและภรรยาที่มีความเห็นขัดแย้งกับทางการจีนและได้ลี้ภัยทางการเมืองอยู่ในสถานทูตสหรัฐฯ ในจีนมาเป็นเวลาปีกว่าออกนอกประเทศได้ ทำให้ภาพพจน์ของจีนดีขึ้น<sup>7</sup>

ในเดือนกรกฎาคม 1990 นี้เอง นายกรัฐมนตรีโคฟูของญี่ปุ่นได้แจ้งต่อที่ประชุม กลุ่ม G-7 ที่สุสตันว่า ญี่ปุ่นจะเริ่มให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจต่อจีนและในเดือนธันวาคม ญี่ปุ่นก็ได้ลงนามในข้อตกลงให้เงินกู้แก่จีนเป็นมูลค่า 43 พันล้านเยน ในโครงการพัฒนา

17 โครงการ และในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน ประชาคมตลาดร่วมยุโรปก็ได้ตัดสินใจที่จะรื้อฟื้นการติดต่อระดับรัฐมนตรี การให้ความช่วยเหลือและการให้เงินกู้แก่จีน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจีนจะกลับไปมีการติดต่อเช่นเดิมกับประเทศตะวันตกต่าง ๆ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศเหล่านี้ก็มิได้กระชับสนิทแน่นเหมือนเดิม อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในเวทีระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นก็มิได้เป็นผลดีต่อจีนเท่าไรนัก จีนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนายเซาเชงกู่แห่งโรมาเนีย แต่เมื่อเกิดการโค่นล้มระบอบคอมมิวนิสต์ในโรมาเนียและในประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตะวันออก จีนรู้สึกกังวลแต่ก็จำต้องยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยรับรองรัฐบาลใหม่ของหลาย ๆ ประเทศในยุโรปตะวันออกแต่ถืออิทธิพลของจีนต่อประเทศเหล่านี้คงไม่เหมือนเดิมและมีแนวโน้มจะลดลง

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตนั้นได้รื้อฟื้นสู่สภาพปกติหลังการประชุมสุดยอดระหว่างกอร์บาชอฟและเติ้งเสี่ยวผิงในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1989 ต่อมานายกรัฐมนตรีลีเผิงได้เดินทางไปเยี่ยมสหภาพโซเวียตในเดือนเมษายน ค.ศ. 1990 และได้ลงนามในข้อตกลงหลายฉบับเพื่อขยายขอบเขตของความร่วมมือและเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์อันดีให้ดียิ่งขึ้นในปี ค.ศ. 1991 จีนได้ตกลงใจให้เงินกู้แก่สหภาพโซเวียตเพื่อซื้อสินค้าจีนเป็นมูลค่า 720 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต

ได้ยอมขายเครื่องบินประจัญบานแบบ SU-27 จำนวน 24 ลำ เป็นมูลค่า 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ให้แก่จีน

เมื่อจีนทราบข่าวเกี่ยวกับการยึดอำนาจในสหภาพโซเวียต ผู้นำจีนแอบพอใจอยู่เยียบ ๆ แต่เมื่อการยึดอำนาจล้มเหลว และกอร์บาชอฟหมดอำนาจพร้อมกับการแตกสลายของสหภาพโซเวียต ผู้นำจีนแสดงความกังวลต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ก็จำต้องยอมรับและมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประชาคมรัฐอิสระที่ขึ้นมาแทนที่สหภาพโซเวียตเดิม

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ก็ลุ่ม ๆ ดอน ๆ เนื่องจากสหรัฐฯ ไม่พอใจต่อการที่จีนละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีเทียนอันเหมิน อีกทั้งยังไม่คุ้มครองสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐฯ ดังนั้นจึงกีดกันจีนอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่อง MFN (Most-Favored Nation)<sup>8</sup>

## แนวโน้มในอนาคต

สาธารณรัฐประชาชนจีนไม่มีทางเลือกมากนัก นอกจากจะกระชับความสัมพันธ์กับประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศโลกที่สามเพื่อสร้างแนวร่วมในการต่อต้านการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา ซึ่งโดดเด่นและมีที่ทำการอย่าง "ระเบียบระหว่างประเทศใหม่" (New International Order) ภายหลังจากที่สหรัฐฯ และพันธมิตรชนะสงครามในอ่าวเปอร์เซีย

## เชิงอรรถ

1. Steven M.N. Goldstein, "Diplomacy Amid Protest : Sino-Soviet Summit" Problems of Communism Sept. - Oct., 1989.
2. Robin Alison Remington, "Eastern Europe after the Revolutions," **Current History** pp. 379-383.
3. Ulf Sundhausses "Voting for Reunification : East Germany's Four Elections in 1990" **Australian Journal of Politics and History** 37 : 2, 1991.
4. Imanuel Geiss "The Trouble with Germany Unification 1989-1991" **Australian Journal of Politics and History** 37 : 2, 1991.
5. Michael Mandelbaunes Coup de Grace "The End of the Soviet Union" vol. 71 No.11, 1992, pp. 104-183.
6. ดู จุลชีพ ชินวรรณโณ, "แผ่นดินเดือดแดนมังกร: วิเคราะห์การปราบปรามการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย ณ จัดุรัสเทียนอันเหมิน ค.ศ. 1989" ในวารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 1989, หน้า 60-83.
7. John W.Gorver, "Chinese Foreign Policy : The Deplomacy of Damage Control" **Current History** 90 : 557. (Sept., 1991) pp. 241-246.
8. Rober G. Sutter, "Tian on men's lingering Fall out on Sino-American Relations." **Current History** Sept., 1991. pp. 247-250.